

REGLEMENTĂRI CU IMPACT COMUNITAR ȘI NAȚIONAL ASUPRA DOMENIULUI ECONOMIEI SOCIALE*

Dr. Simona Maria Stănescu^[1]

Dr. Cătălin Luca^[2]

Octavian Rusu^[3]

Rezumat

Articolul analizează principalele documente europene privind economia socială care promovează un mediu economic inclusiv. Documentele au fost adoptate în ultimii zece ani și sunt elaborate din perspectiva direcțiilor de acțiune care pot fi implementate la nivel național de statele membre. Sunt prezentate și analizate politicile publice adoptate în România începând cu anul 2002 inclusiv inițiativele legislative privind antreprenorul social și economia socială (2011). Analiza juridică s-a axat pe identificarea definițiilor conceptului de economie socială și evidențierea principalelor reglementări de stimulare a acesteia.

Cuvinte cheie: *economie socială, entități de economie socială, politici publice, antreprenor social, grupuri vulnerabile, inserție profesională, facilități fiscale, responsabilitate socială corporativă*

* Fragmente din articol aparțin raportului Profit pentru oameni – raport de deschidere în cadrul proiectului Modelul Economiei Sociale în România co-finanțat prin Fondul Social European și implementat de Asociația Alternative Sociale în parteneriat cu Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Academia de Studii Economice și Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare România

^[1] Sociolog, Institutul de Cercetare a Calității Vieții, Academia Română, Calea 13 Septembrie nr. 13, sector 5, București, Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare, Bd. Primăverii 48A, sector 1, București simona_vonica@yahoo.com

^[2] Psiholog, Asociația Alternative Sociale, Iași, strada Cuza Vodă, nr. 8A, luca@alternative-sociale.ro

^[3] Jurist, Fundația Dezvoltării Societății Civile, strada Orzari, nr 86A, sector 2, București, Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare, Bd. Primăverii 48A, sector 1, București

Economia socială (ES) și-a consolidat în ultima perioadă locul pe agendele instituțiilor comunitare și parțial pe agenda publică românească.

Printre măsurile europene adoptate recent menționăm: Statutul European al Cooperativelor (2003)^[1], Actul privind Piața Unică (2011)^[2], Actul privind Întreprinderile Mici și Mijlocii (2008)^[3] și Strategia Europa 2020 (2010a)^[4].

O întrebare firească este în ce măsură România oferă un cadru oportun de dezvoltare și promovare a inițiativelor de ES? Un răspuns în acest sens implică evaluarea reglementărilor internaționale și a cadrului legislativ cu impact atât asupra domeniului ES în general, cât și asupra entităților specifice ES.

Definiția economiei sociale asumată în acest demers este „tipul de economie care îmbină în mod eficient responsabilitatea individuală cu cea colectivă, în vederea producerii de bunuri și/sau furnizării de servicii, care urmărește dezvoltarea economică și socială a unei comunități și al cărei scop principal este beneficiul social. ES are la bază o inițiativă privată, voluntară și solidară, cu un grad ridicat de autonomie și responsabilitate, presupune un risc economic și o distribuție limitată a profitului” (Stănescu coord., 2012:13). Entitățile corespunzătoare principiilor ES și reglementate juridic în România sunt: organizațiile non-profit, casele de ajutor reciproc ale salariaților, casele de ajutor reciproc ale pensionarilor, cooperativele de credit și societățile cooperative de gradul I (MMFPS, 2010:38). Alte forme de organizare care respectă parțial principiile ES, dar a căror activitate este relevantă pentru acest domeniu sunt: obștea și composesoratul, unitățile protejate autorizate și societățile cu obiectiv social (Stănescu coord., 2012:51-52).

[1] Vezi: http://europa.eu/legislation_summaries/employment_and_social_policy/social_dialogue/l26018_ro.htm, accesat pe 3 martie 2012.

[2] Vezi și http://ec.europa.eu/internal_market/smact/index_ro.htm, accesat pe 12 martie 2012.

[3] Vezi și ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/small-business-act/, accesat pe 12 martie 2012.

[4] Vezi și http://ec.europa.eu/europe2020/index_en.htm, accesat pe 12 martie 2012.

1. Inițiative internaționale de stimulare a economiei sociale

ES este recunoscută internațional pentru contribuția la dezvoltarea economică și coeziunea socială prin crearea de locuri de muncă mai ales pentru grupurile vulnerabile. ES a contribuit la atingerea obiectivelor Strategiei Lisabona prin răspunsurile pozitive acordate „șomajului, stabilității locurilor de muncă și excluziunii de pe piața muncii a grupurilor vulnerabile” (Rezoluția Parlamentului European cu privire la economia socială 2008/2250(INI). Diversele forme ale ES recunoscute la nivel european (cooperativele, asociațiile și fundațiile, organizațiile mutuale) sunt singurele forme care răspund simultan celor două obiective asumate de statele membre, respectiv: social (coeziunea socială) și economic (dezvoltare economică). Inițiativele comunitare urmăresc stimularea entităților de ES, dar și atragerea mediului de afaceri prin acordarea unor facilități/stimulente.

La nivel comunitar nu am identificat o reglementare juridică sau fiscală unică a ES. Analiza legislațiilor naționale ale statelor membre ne arată o varietate de organizare și funcționare a entităților de ES. Se utilizează mai degrabă termeni subsumați conceptului general de ES, precum: antreprenoriat social sau întreprinderi sociale. Există și abordări prin care ES este definită prin prisma unor principii de funcționare (activitate orientată mai degrabă pe interesul social și modul democratic de luare a deciziilor și mai puțin pe maximizarea capitalului/profitului) sau enumerarea unor forme de organizare (societăți cooperative, asociații, fundații, organizații mutuale).

Conceptul de ES a fost pentru prima dată utilizat la nivel european în Carta Economiei Sociale (1980)^[1] și mai târziu în Raportul Consiliului Socioeconomic Valon. În anul 2002, Conferința Cooperativelor, Societăților Mutuale, Asociațiilor și Fundațiilor a promovat Carta Principiilor

[1] Vezi și http://www.lemois-ess.org/accueil/je_veux_comprendre/quest_que_leconomie_sociale_et_solaire_/aller_plus_loin/la_charte_de_less, accesat pe 21 martie 2012.

Economiei Sociale^[1]. În anul 2006, Comisia Europeană a propus Manualul pentru stabilirea Conturilor Satelit ale Companiilor în Economia Socială^[2] (cooperative și societăți mutuale) cu scopul de a obține date consistente și relevante privind ES.

Singura reglementare europeană a unor entități de ES este Statutul European al Cooperativelor (2003). Proiectele legislative europene privind Statutul Societăților Mutuale (2003)^[3] și Statutul Asociațiilor (2003)^[4] au fost înaintate spre consultare și ulterior retrase datorită lipsei de consens. Din acest motiv, în acest moment, nu există statute europene privind societățile mutuale respectiv asociațiile. Recunoașterea domeniului ES la nivel european include readucerea în discuție și adoptarea celor două statute menționate și asumarea de către Comisia Europeană a unei abordări transversale a ES ținând cont de diversitatea, mărimea și diferitele forme legale de funcționare ale ES. (Cabra de Luna, 2009).

Efectele crizei financiare au determinat Comisia Europeană să se preocupe îndeaproape de încurajarea practicilor și mecanismelor prin care mediul de afaceri să răspundă problemelor comunităților locale, să promoveze afaceri etice și solidare și dezvoltarea socială sustenabilă. Comunicările Comisiei^[5] din această perioadă sprijină acest demers.

Prezentăm în continuare succint cele mai importante referințe comunitare privind ES. Considerăm necesară aducerea în plan național a acestor dezbateri și preocupări pentru a reuși încurajarea unor ini-

[1] Vezi și http://www.socialeconomy.eu.org/IMG/pdf/2007_08_20_EN_charte-2.pdf, accesat pe 21 martie 2012.

[2] Vezi și http://ec.europa.eu/enterprise/newsroom/cf/_getdocument.cfm?doc_id=3837, accesat pe 21 martie 2012.

[3] Vezi și <http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/promoting-entrepreneurship/social-economy/mutuals/>, accesat pe 20 martie 2012.

[4] Vezi și http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/promoting-entrepreneurship/social-economy/associations-foundations/index_en.htm, accesat pe 20 martie 2012.

[5] Europa 2020 – O strategie europeană pentru o creștere inteligentă, ecologică și favorabilă incluziunii COM(2010) 2020; Comunicarea „Platforma europeană de combatere a sărăciei și excluziunii sociale: un cadru European pentru coeziune socială și teritorială” COM(2010) 758 final din 16 decembrie 2010; Comunicarea „Actul privind piața unică - Douăsprezece pârghii pentru stimularea creșterii și întărirea încrederii”, COM(2011) 206 final din 13 aprilie 2011; Comunicarea - Inițiativa pentru antreprenoriatul social COM(2011) 682 final Comunicarea – Strategia revizuita UE 2011-2014 pentru Responsabilitatea Socială a Întreprinderilor, COM(2011) 681.

țiative private similare, cât și promovarea unor politici naționale cu accent pe stimularea ES.

1.1. Actul privind Piața Unică (Single market Act)

Globalizarea comerțului, progresele tehnologice și apariția unor noi actori internaționali au modificat regulile sistemului de derulare a activităților comerciale. Criza financiară și economică a avut un impact puternic asupra lucrătorilor și agenților economici. Această realitate economică necesită un nou răspuns. Comisia^[1] relansează o recomandare pentru valorificarea potențialului de creștere economică a Europei. Opțiunea viabilă propusă prin Actul privind piața unică este de „a încuraja reșezarea cetățenilor în centrul pieței unice (...). O piață unică puternică și de succes ar trebui să creeze locuri de muncă și să abordeze aspecte legate de protecția socială și a mediului” (Comisia Europeană, 2010b:4).

Printre măsurile propuse în Actul privind piața unică se întâlnesc: derularea de achiziții mai ecologice, mai inovatoare și mai eficiente, promovarea întreprinderilor sociale precum și reglementarea unui statut european al organizațiilor de ES. Piața internă trebuie să fie fondată pe o „ES de piață cu grad ridicat de competitivitate”, care reflectă evoluția către o „creștere incluzivă, mai corectă din punct de vedere social și mai durabilă din punct de vedere ecologic” (Comisia Europeană, 2010d:14). Se încurajează aplicarea de noi modele economice, în cadrul cărora aceste considerații de ordin social depășesc logica ce vizează doar profitul financiar.

În ultimul deceniu, în Europa au existat numeroase proiecte inovatoare ale unor persoane, fundații și mari societăți comerciale care oferă soluții creative la problemele excluderii sociale și economice. Comisia Europeană (CE) își propune o nouă inițiativă de sprijinire a dezvoltării întreprinderilor sociale, prin includerea obiectivelor sociale în normele

[1] *Ibidem.*

privind achizițiile publice și promovând etichetarea care garantează conformitatea cu principiile etice și ecologice. Aceasta va încuraja băncile și instituțiile financiare în sensul unei mai mari deschideri a fondurilor sociale de investiții și al utilizării economiilor latente (Comisia Europeană, 2010b:19).

În ansamblul principiilor, avute în vedere, în procedurile de achiziții publice responsabile, din punct de vedere social, menționăm oportunități de ocupare a forței de muncă, incluziune socială, egalitate de șanse și responsabilitatea socială corporativă (Comisia Europeană, 2010c:7).

Pentru o mai bună încurajare a acțiunii transfrontaliere între statele membre, Comisia Europeană analizează posibilitatea reglementării unui statut european pentru organizațiile care contribuie la ES (societăți mutuale și fundații). Pentru a se putea dezvolta și pentru a-și putea îndeplini obiectivele, ES din cadrul pieței interne va trebui să poată beneficia de forme de organizare cu statut juridic special.

Actul Pieței Unice subliniază că societățile mutuale activează la nivel național în sectoare esențiale pentru cetățeni (sănătate, bancar, asigurări etc.), dar rareori își oferă serviciile în mai multe state membre. Cu toate acestea, cu o cotă de 25% din piața de asigurări și reprezentând 70% din totalul întreprinderilor din sector, acestea nu pot fi ignorate de piața unică.

La ora actuală România este slab integrată economic în UE, „iar expunerea economiei românești la exigențele și presiunile concurențiale ale pieței unice europene” ar putea avea un efect negativ asupra agenților economici (Stanciu, 2011:56).

În UE, fundațiile contribuie la finanțarea demersurilor inovatoare și de interes general. Ele se lovesc însă de dificultăți în ceea ce privește stabilirea în alte state membre sau punerea în comun a mijloacelor dincolo de frontierele naționale. Pentru a remedia aceste dificultăți, Comisia Europeană va prezenta o propunere de regulament de stabilire a statutului de fundație europeană. Unele întreprinderi de ES și-au asumat ca misiune lupta contra excluziunii sociale fără a renunța la profit. Deseori acestea sunt întreprinderi mici și mijlocii (IMM-uri) care acțio-

nează pe plan local și au potențial de creștere și creare de locuri de muncă. În cadrul instrumentelor juridice naționale^[1] piața unică ar trebui să constituie terenul de dezvoltare și orizontul acestora de creștere economică. CE și-a propus prin acest document programatic să promoveze și să adopte o comunicare privind responsabilitatea socială corporativă (RSC), care încurajează toate întreprinderile să urmărească acțiuni cu obiective sociale sau de mediu în cadrul activităților cotidiene. Această comunicare a fost publicată în luna noiembrie 2011 de către CE.

În cadrul Platformei europene de combatere a sărăciei și a excluziunii sociale (2010)^[2], CE și-a propus sprijinirea și dezvoltarea ES ca instrument de incluziune activă, elaborând, în 2011, un document denumit Inițiativă privind antreprenoriatul social^[3] și facilitarea accesului acestora la programele de finanțare. O atenție sporită a fost acordată obiectivului de dezvoltare a sectorului companiilor mici, respectiv a acelor afaceri din comunitățile mici care, de cele mai multe ori, sunt responsabile și au un obiectiv social față de comunitatea din care își procură resursele umane sau materiale, dar și în care își desfac produsele și serviciile. Condițiile reușitei în atingerea obiectivului de creștere incluzivă sunt: promovarea și asumarea Platformei la nivel național în contextul eficientizării implementării metodei deschise de coordonare în domeniul protecției sociale și incluziunii” (Dragotoiu, Marinoiu, 2011:75-76).

După consultări extinse, Comisia Europeană a lansat, în 2008, *Small Business Act* (Actul privind întreprinderile mici)^[4]. Documentul prevede

[1] Reglementarea achizițiilor publice, relațiile dintre întreprinderi, în special în domeniul comercial și în cel al distribuției (*Business to Business*), accesul la finanțare [credit bancar, fonduri de investiție dedicate, direcționarea economiilor private prin intermediul unor inițiative de tipul Big Society Bank (Regatul Unit)].

[2] Vezi și http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com%282010%290758_/com_com%282010%290758_ro.pdf, accesat pe 15 martie 2012.

[3] Vezi și <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52011DC0682:RO:NOT>, accesat pe 8 martie 2012.

[4] Vezi și <http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/small-business-act/>, accesat pe 12 martie 2012.

pentru Europa un set de măsuri proîntreprinderi cu spectru larg. Acesta a fost conceput pentru sprijinul firmelor mici în vederea îmbunătățirii accesului acestora la finanțare, îmbunătățirea cadrului de reglementare și creșterea accesului pe piață a acestora. *Small Business Act* vizează ameliorarea abordării strategice generale a spiritului antreprenorial, pentru a fixa, în mod ireversibil, principiul „Gândiți mai întâi la scară mică” în definiția politicilor, începând cu reglementarea până la serviciul public, și de a promova creșterea IMM-urilor ajutându-le să rezolve ultimele probleme care le împiedică dezvoltarea.

La începutul anului 2011, Comisia Europeană a adoptat o nouă comunicare privind *Small Business Act*, comunicare adaptată noii situații politice și economice care stabilește linii de acțiuni pentru a răspunde dificultăților curente. Dificultăți de accesare a fondurilor pentru dezvoltarea afacerii sau inovare au fost înregistrate de firmele mici și înainte de debutul crizei economice. *Small Business Act* încurajează accesul IMM-urilor la finanțare, microcreditare și ajutor financiar din partea Băncii Europene de Investiție.

Creșterea ofertei de microcredite (împrumuturi de până la 25 000 €) încurajează înființarea de firme noi și stimulează creșterea economică. Întreprinzătorilor le este adesea dificil să împrumute sume mici, deoarece unele bănci abordează activitățile microcreditate ca având grad de risc ridicat și profit redus, cu costuri de gestionare mari în raport cu suma împrumutată. Sunt state membre care au instituții de microfinanțare^[1] specializate pentru gestionarea acestei probleme. La nivelul UE se întreprind acțiuni de ajutorare a statelor membre și regiunilor pentru îmbunătățirea ofertei de microcreditare pentru întreprinzători, asigurând și schimburi de bune practici.

[1] Vezi *Microcredit in Europe - Experiences of Savings Banks*, <http://www.esbg.eu>, accesat pe 12 martie 2012.

1.2. O nouă strategie a UE (2011-2014) pentru responsabilitatea socială corporativă

Responsabilitatea socială corporativă (RSC) se referă la contribuția companiilor și la dezvoltarea societății moderne. RSC „vizează schimbarea atitudinii corporațiilor de afaceri cu privire la relațiile lor cu mediul fizic și social” (Vlăsceanu, 2010:188). Activitățile voluntare asumate de corporații nu sunt obligatorii juridic, contribuie la dezvoltarea socială și promovează valorile sociale. Asumarea de către corporații a responsabilităților de natură economică, legală, etică sau filantropică „duce la efecte benefice pe termen lung, inclusiv la creșterea competitivității sale” (Scutaru, 2007:506-507).

Această contribuție a fost teoretizată diferit de mai multe curente de gândire. Inițiativele responsabile ale corporațiilor au cunoscut o varietate de termeni: *corporate citizenship*, *corporate philanthropy*, *corporate societal marketing*, *community affairs*, *community development* etc.

RSC se referă la „modul în care companiile integrează preocupările economice, de mediu și sociale în operațiunile lor de business, implicând părțile care lucrează cu ele sau trăiesc în preajma lor, adică părțile co-interesate” (ANEIR, AIPPIMM & PNUD, 2011:7).

RSC vizează acțiunile întreprinse de companii care depășesc obligațiile pe care le au acestea față de societate și mediu. Asumându-și o responsabilitate socială, companiile pot să construiască relații de încredere pe termen lung cu angajații, consumatorii și cetățenii, relații care să servească drept fundament pentru crearea de modele de afaceri durabile.

RSC susține obiectivele Strategiei Europa 2020 pentru o creștere inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii, care cuprinde și obiectivul de ocupare a forței de muncă în proporție de 75%. Comportamentul responsabil în afaceri este deosebit de important atunci când operatorii din sectorul privat furnizează servicii publice.

Pentru a ghida companiile în implementarea RSC, UE a elaborat o serie de principii. Acestea vizează două dimensiuni ale relației dintre

companie și comunitate: dimensiunea internă, reprezentată de relațiile din interiorul companiei și dimensiunea externă ce ține de relaționarea companiei cu *stakeholderii* (părți interesate).

Tabel nr. 1. *Dimensiuni de funcționare a RSC*

Dimensiunea internă	Dimensiunea externă
<p>În relația directă cu angajații, companiile au responsabilitatea:</p> <ul style="list-style-type: none"> - să asigure îmbunătățirea calității vieții angajaților, la locul de muncă și în afara acestuia; - să asigure un mediu de muncă sigur și sănătos; - să abordeze în mod responsabil restructurările în caz de criză, ținând cont de interesele tuturor părților implicate; - să minimizeze impactul activităților pe care le desfășoară asupra mediului și a resurselor naturale. 	<p>În relația cu toți actorii interesați, companiile trebuie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - să sprijine dezvoltarea comunităților în care activează; - să sprijine dezvoltarea sistemelor economice locale prin încheierea de parteneriate cu distribuitori autohtoni; - să respecte drepturile omului stipulate în Declarația Universală a Drepturilor Omului (1948); - să apere și să încurajeze protecția mediului înconjurător la nivel global.

sursa: www.europa.eu

La nivelul Organizației Națiunilor Unite (ONU) există o preocupare similară în stimularea RSC. *Global Compact*^[1] este o inițiativă a Secretarului General al ONU de a crea un parteneriat între Națiunile Unite și companii pentru atingerea dezvoltării durabile la nivel global. Programul a devenit operațional în iulie 2000. *Global Compact* este o rețea formată din agenții ale Națiunilor Unite, companii, organizații sindicale, organizații de afaceri, organizații academice, organizații ale societății civile, instituții guvernamentale ori administrative. *Global Compact* acționează ca un ghid pentru companiile care se orientează către RSC. Acesta prezintă direcții de acțiune subsumate unui set de zece principii

[1] Vezi și <http://www.unglobalcompact.org/>, accesat pe 21 martie 2012.

universale, împărțite în patru domenii de interes: drepturile omului, standarde de muncă, mediul înconjurător și lupta anticorupție.

Tabel nr. 2. UN Global Compact

Drepturile Omului:	Comaniile trebuie: 1. să sprijine și să respecte drepturile omului; 2. să se asigure că nu sunt complici la încălcarea drepturilor omului.
Standarde de muncă:	1. să susțină dreptul la libera asociere; 2. să contribuie la eliminarea tuturor formelor de muncă forțată; 3. să contribuie la eradicarea fenomenului de încadrarea în muncă a copiilor; 4. să contribuie la eliminarea discriminării în ocuparea locurilor de muncă și exercitarea profesiei.
Mediul înconjurător:	1. să abordeze anticipativ problemele de mediu; 2. să promoveze responsabilitatea față de mediul înconjurător; 3. să încurajeze dezvoltarea și difuzarea tehnologiilor care nu degradează mediul înconjurător.
Lupta anticorupție:	1. să combată orice formă de corupție, inclusiv mita și șantajul.

Sursa: <http://www.unglobalcompact.org/AboutTheGC/TheTenPrinciples/index.html>

2. Politici naționale cu impact asupra domeniului economiei sociale

Documentele de politică publică analizate sunt: Planul național anti-sărăcie și promovare a incluziunii sociale (2002), programele de guvernare 2005-2012, planurile naționale de reformă adoptate de guvern pentru perioada 2007-2013, Programul Operațional Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013 și Legea 292/2011 a asistenței sociale. De asemenea sunt analizate și două proiecte de lege privind antreprenorul social și ES.

ES a fost definită pentru prima dată în HG 829/2002 privind aprobarea Planului național antisărăcie și promovare a incluziunii sociale (PNAinc), astfel: „activități economice care, în subsidiar și cu condiția menținerii performanței economice includ obiective de tip social”. A doua referire la ES, în cadrul aceluiași document, pune accentul pe investiția în infrastructură în diverse domenii, inclusiv în cea socială (școli, spitale etc). Extinderea ES poate contribui la creșterea eficienței sectorului social. Conform HG 829/2002 un mod de stimulare a ES poate fi „condiționarea acordării contractelor publice de absorbția unor categorii sociale cu probleme de integrare economică sau în vederea reducerii disparităților regionale”.

Programul de guvernare 2005–2008 nu menționează conceptul de ES, dar face referire la măsurile sectoriale de integrare a familiilor de etnie romă: „relansarea meșteșugurilor/meseriilor specifice (...) și dezvoltarea incubatoarelor de mici întreprinzători”. Nici Programul de guvernare 2009-2012 nu face referire la ES, dar susține integrarea profesională a persoanelor cu dizabilități care au potențial lucrativ și creșterea locurilor de muncă adecvate pentru aceștia.

Planul Național de Reformă 2007-2010^[1] precizează finanțarea ES prin Programul Operațional Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013.

Conform Planului Național de Reformă 2011-2013, „România își propune crearea cadrului pentru facilitarea accesului și a participării persoanelor aparținând grupurilor vulnerabile pe piața muncii”. Guvernul urmărește „definirea conceptului și identificarea persoanelor juridice care fac parte din acest domeniu (...) și introducerea unor măsuri de sprijinire și promovare a ES.”^[2]

În cadrul axei de finanțare 6 – Promovarea incluziunii sociale din Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-

[1] Vezi și <http://www.mmuncii.ro/pub/imagemanager/images/file/Rapoarte-Studii/310507fisier1.pdf>, accesat pe 15 martie 2012.

[2] Vezi http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nrp/nrp_romania_ro.pdf, accesat pe 15 martie 2012.

2013, domeniul major de intervenție 6.1 se finanțează proiecte care au ca scop dezvoltarea ES.

Legea 292/2011 a asistenței sociale a definit ES astfel: „activități economice care, în subsidiar și cu condiția menținerii performanței economice, includ obiective de tip social” (Art. 6 lit. e). Similar definiției din PNAinc (2002), cea din legea asistenței sociale nu surprinde complexitatea domeniului ES, însă în cadrul actului normativ este precizată reglementarea ulterioară a ES printr-o lege specială.

În ceea ce privește evoluțiile recente, în noiembrie, 2011, a fost dezbătut în Parlamentul României proiectul de lege privind antreprenorul social. Scopul antreprenorului social este „sprijinirea, inițierea sau dezvoltarea unei afaceri etice, durabile, cu impact social direct pozitiv și caritabil pentru comunitatea beneficiară, cu recuperarea cel mult a investiției realizate, fără alte avantaje materiale” (Art. 2, alin. 1). În viziunea inițiativei, antreprenoriatul social joacă rolul „de permutare a accentului de pe asistența socială pe promovarea practicilor de incluziune socială, respectiv de transformare a persoanelor defavorizate din consumatori de resurse în generatori de valoare adăugată” Art. 2, alin. 2). Conform proiectului de lege, antreprenorii sociali pot fi: „statul, care acordă facilități fiscale (...), autoritățile și instituțiile administrației publice locale (...), marile corporații multinaționale/naționale (...), întreprinderile mici și mijlocii (...), asociațiile, fundațiile, unitățile cooperatiste, casele de ajutor reciproc, celelalte organizații de tip ONG în parteneriat cu ceilalți antreprenori menționați mai sus (...), persoana fizică/persoană fizică independentă cu statut legal și fiscal specific (PFA)” (Art 3 lit. a-e).

Cu toate că ideea de reglementare a ES este binevenită, iar inițiatorul s-a inspirat din modele occidentale, proiectul de act normativ oglindește o distorsionare a sensurilor ES, a antreprenoriatului social și a responsabilității sociale corporative, în ciuda progreselor înregistrate în ultimii ani în țara noastră în clarificarea acestor termeni. Spre deosebire

de inițiativa similară privind ES,^[1] proiectul de lege privind antreprenorul social a fost elaborat fără o consultare cu entitățile ES. ONG-urile^[2] au considerat proiectul în dezacord cu specificul entităților ES și reprezentând mai mult o facilitate pentru marile corporații care doresc să dezvolte proiecte cu impact social (FDSC, 2011).

Alte critici sunt de natură conceptuală: statul și autoritățile publice locale sunt considerați antreprenori sociali, situație neconcordanță cu autonomia ES față de domeniul public, unul dintre principalele principii ale ES. Corporațiile sunt definite ca antreprenori sociali în timp ce asociațiile, fundațiile, societățile cooperative și alte entități ale ES pot derula activități de antreprenariat social doar dacă sunt în parteneriat cu celelalte categorii enumerate mai sus.

Obiectivele promovate de Ministerul Muncii Familiei și Protecției Sociale (MMFPS) în proiectul de lege privind ES^[3] (decembrie 2011) sunt: reglementarea și sprijinirea dezvoltării ES, definirea conceptului și identificarea persoanelor juridice care fac parte din acest domeniu și adoptarea unor măsuri de sprijin a acestora. Revizuirea cadrului legislativ include: „strategie națională multisectorială de promovare și utilizare a economiei sociale (...), mecanism unic de coordonare, înregistrare și certificare (...), facilități fiscale și acces transparent la facilități financiare (...) și acces la contracte publice”. O astfel de inițiativă legislativă poate contribui la dezvoltarea ES prin potențialele facilități fiscale acordate sau prin recunoașterea publică a acestor tipuri de activități. Definiția propusă în proiectul de lege are la bază principiile europene ale ES și corespunde definițiilor utilizate la nivel european (CIRIEC 2007; Chaves, Monzon Campos, 2008).

[1] În cadrul proiectului „Economia socială – model inovator de promovare a incluziunii active a grupurilor defavorizate” implementat de MFPFS cu co-finanțare FSE (2008-2011) au fost organizate grupuri de lucru pentru proiectul de lege privind ES cu participarea entităților de ES. Versiunea consolidată a proiectului de lege a fost prezentată în conferința de închidere a proiectului (octombrie 2011).

[2] Vezi <http://www.stiriong.ro/actualitate/advocacy/scrisoare-de-protest-privind-legea-antre>, accesat pe 4 martie 2012.

[3] Vezi <http://www.mmuncii.ro/ro/articole/2011-12-14/proiect-de-lege-privind-economia-sociala-2414-articol.html>, accesat pe 3 martie 2012.

Conform proiectului de lege, MMFPS are rolul de coordonare și finanțare a ES și este responsabil de dezvoltarea mecanismelor de sprijinire a entităților de ES. Se propune constituirea unui Centru Național de Resurse pentru ES „cu scopul de a contribui la dezvoltarea ES prin promovarea și sprijinirea întreprinderilor de ES și prin furnizarea de informații către persoanele fizice și juridice interesate”. În coordonarea centrului va funcționa un registru al întreprinderilor de ES cuprinzând informații privind înființarea și funcționarea (numele, forma juridică de organizare, data înființării, domeniul de activitate, categoriile de beneficiari), informații financiare și alte informații relevante.

Entitățile de ES și-au exprimat sprijinul și implicarea în finalizarea Proiectului de lege privind ES și contestă proiectul privind antreprenorul social.

3. Cadrul legislativ de stimulare a ES în România

Ansamblul reglementărilor juridice de stimulare a ES la noi în țară includ facilități fiscale directe și indirecte, măsuri de stimulare privind accesarea resurselor publice și facilități prevăzute de Legea 76/2002 privind sistemul asigurărilor pentru șomaj și stimularea ocupării forței de muncă.

Conform Codului Fiscal (2003), facilitățile fiscale directe acordate entităților de ES cuprind:

- categoriile de venituri neimpozabile considerate ca și venituri nonprofit (ONG-uri și CAR-uri);
- scutirea de impozitul pe venitul din activități economice directe/ocasionale (ONG);
- facilități privind plata unor impozite și taxe locale; neimpozitarea veniturilor repartizate membrilor în funcție de fondul social deținut (CAR);
- sprijinul financiar neimpozabil acordat membrilor (ONG-uri și CAR-uri);
- scutirea de impozit pe profitul neinvestit (societăți cooperative);

- deducerea sponsorizărilor din profitul datorat (societăți cooperative).

În seria facilităților fiscale indirecte oferite angajatorilor în vederea promovării inserției profesionale a grupurilor vulnerabile menționăm:

- subvenționarea angajatorilor de inserție care încadrează tineri în baza contractelor de solidaritate (Legea 116/2002 privind prevenirea și combaterea marginalizării sociale) prin:

- rambursarea a maxim 75% din câștigul salarial mediu net pe economie;

- rambursarea în quantum de 50% din indemnizația de șomaj pe care tânărul beneficiar ar fi primit-o dacă ar fi fost disponibilizat.

- achiziționarea de produse sau servicii de la unități protejate autorizate de către entitățile care au obligația de a angaja persoane cu handicap (Legea 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap);

- subvenționarea angajatorilor care încadrează elevi și studenți pe perioada vacanțelor (Legea 72/2007 privind stimularea încadrării în muncă a elevilor și studenților).

Măsurile de stimulare privind accesarea resurselor publice destinate entităților de ES cuprind: externalizarea unor servicii publice (educație, social, sănătate etc.) către entitățile de ES, acces la finanțări nerambursabile (POSDRU) în condiții avantajoase și atribuirea de contracte de achiziție publică pentru ateliere protejate (conform O.U.G. nr. 34/2006 privind achizițiile publice).

Reglementările destinate angajatorilor prevăzute de Legea nr. 76/2002 privind sistemul asigurărilor pentru șomaj și stimularea ocupării forței de muncă includ:

- subvenționarea cheltuielilor cu forța de muncă pentru dezvoltarea comunităților locale (maxim valoarea indicatorului social de referință și contribuțiile de asigurărilor);

- subvenționarea cheltuielilor cu forța de muncă pentru absolvenți (12/18 luni o sumă egală cu de maxim 1,5 ori valoarea indicatorului social de referință și scutirea CAS);

- subvenționarea cheltuielilor cu forța de muncă pentru angajarea șomerilor în vârstă de peste 45 de ani sau a șomerilor unici susținători ai familiilor monoparentale;
- subvenționarea cheltuielilor cu forța de muncă pentru agenții economici care au cel puțin 50 de angajați și angajează persoane cu handicap;
- subvenționarea cheltuielilor cu forța de muncă pentru angajarea șomerilor care în termen de 3 ani de la angajare îndeplinesc condițiile pentru a solicita pensie anticipată parțială sau de limită de vârstă, în cazul în care nu îndeplinesc condițiile de a solicita pensie anticipată;
- reducerea sumei reprezentând 0,5% datorată bugetului asiguraților pentru șomaj;
- subvenționarea cu 50% a costului programelor de formare profesională pentru proprii angajați ai agenților economici;
- acordarea de credite cu dobândă subvenționată (50% și 25% din dobânda BNR);
- acordarea unor fonduri nerambursabile.

Concluzii

Agenda europeană privind ES include documente reper care ghidează statele membre în promovarea unui mediu economic inclusiv la nivel național. Documentele semnificative și analizate din acest punct de vedere sunt: Statutul European al Cooperativelor (2003), Actul privind Piața Unică (2011) și Actul privind Întreprinderile Mici și Mijlocii (2008).

Prima definiție a ES, în România, a fost în HG 829/2002 privind aprobarea planului național antisărăcie și promovare a incluziunii sociale. Această definiție, incompletă, făcea referire la activitățile economice de tip social și la investiția în infrastructură. Programele de guvernare 2005-2012 nu menționează conceptul de ES, dar includ referi la: integrarea pe piața muncii a familiilor de etnie romă prin relansarea meseriilor tradiționale și integrarea pe piața muncii a persoanelor cu

dizabilități care au potențial lucrativ. Principala finanțare a ES în România este realizată în cadrul Programului Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013 prin domeniul major de intervenție 6.1. Dezvoltarea Economiei Sociale.

Cea mai recentă definiție a ES se află în Legea 292/2011 a asistenței sociale. Definiția nu surprinde complexitatea domeniului ES și legiuitorul a precizat că va dezvolta problematica ES în cadrul unei legi ulterioare. La sfârșitul anului 2011, au fost lansate pentru dezbateră publică două proiecte legislative privind antreprenorul social și ES.

Reglementările cu impact asupra ES din România stimulează ES prin: facilități fiscale directe și indirecte, măsuri de stimulare privind accesarea resurselor publice și facilități prevăzute de Legea 76/2002 privind sistemul asigurărilor pentru șomaj și stimularea ocupării forței de muncă.

Concluziile dezbaterilor europene privind ES se regăsesc parțial pe agenda de politică publică din România. Astfel, se impune adoptarea unei strategii naționale unitară și coerentă de dezvoltare a ES și colaborarea interinstituțională la nivel central și local.

Bibliografie

1. Agenția Națională a Exportatorilor și Importatorilor din România (ANEIR), Agenția pentru Implementarea Programelor și Proiectelor pentru Întreprinderi Mici și Mijlocii (AIMMIMM) și Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare. 2011. *Întreprinderile mici și mijlocii, responsabile social: modelul de integrare a responsabilității sociale corporative*.
2. Cabra de Luna, M. A. 2009. *Discurs* susținut în cadrul mesei rotunde *Social Economy: the Challenges* în calitate de purtător de cuvânt al Consiliului European Economic și Social, Bruxelles, 20 ianuarie 2009.
3. Chaves R. și Monzon Campos J.-L. 2007. *The social economy in the European Union*, CIRIEC Report to the European Economic and Social Committee, No. CESE/COMM/05/2005.

4. Comisia Europeană. 2008. *Small Business Act* COM(2008) 394.
5. Comisia Europeană. 2010a. *Europa 2020, O strategie europeană pentru o creștere inteligentă, ecologică și favorabilă incluziunii*, Bruxelles Comisia Europeană 2011.
6. Comisia Europeană. 2010b. *Actul privind piața unică pentru o economie socială de piață deosebit de competitivă*.
7. Comisia Europeană. 2010c. *Achiziții responsabile social. Un ghid al aspectelor sociale care trebuie luate în considerare în procedurile de achiziții publice*
8. Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social și Comitetul Regiunilor. 2010e. *Către un Act privind piața unică. Pentru o economie socială de piață cu grad ridicat de competitivitate*.
9. Comunicarea Comisiei Europene. 2010d. *Actul privind piața unică. Douăsprezece pârghii pentru stimularea creșterii și întărirea încrederii*.
10. Comunicarea Comisiei. 2011a. *Actul pentru Piața Unică* COM(2011) 206.
11. Comunicarea Comisiei. 2011b. *Inițiativa pentru antreprenoriatul social. Construirea unui ecosistem pentru promovarea întreprinderilor sociale în cadrul economiei și al inovării sociale* COM(2011) 682 final.
12. Dragotiu, A. și Marinoiu, A. 2011. *Incluziunea socială, motorul dezvoltării economiei sociale, în Stănescu, S. și Cace, S. (coordonatori), Alt fel de ocupare. Cererea de economie socială în regiunile de dezvoltare București Ilfov și Sud Est*, Editura Expert, București
13. Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile. 2011. *Scrisoare de Proteste privind Legea Antreprenorului Social*.
14. HG 829/2002 privind aprobarea Planului național antisărăcie și promovare a incluziunii sociale publicată în *Monitorul Oficial al României*, Partea I nr. 662 din 06/09/2002.
15. International Centre of Research and Information on the Public, Social and Cooperative Economy (CIRIEC). 2007. *The social economy in*

the European Union. Disponibil la: http://www.ciriec.ulg.ac.be/fr/telechargements/RESEARCH_REPORTS/EESC2007_%20EnglishReport.pdf.

16. Lege nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, Publicată în *Monitorul Oficial al României*, Partea I nr. 1006 din 18/12/2006.

17. Legea nr. 1/2005 privind organizarea și funcționarea cooperației. Publicată în *Monitorul Oficial al României*, Partea I nr. 172 din 28 februarie 2005. Text actualizat în baza actelor normative modificatoare, publicate în *Monitorul Oficial al României*, Partea I, până la 22 iulie 2009.

18. Legea 571/2003 coroborată cu H.G. nr. 44/2004 privind Codul Fiscal cu normele metodologice de aplicare, publicat în *Monitorul Oficial al României* nr. 927/23 decembrie 2003 cu modificările și completările ulterioare.

19. Legea nr. 116/2002, legea privind prevenirea și combaterea marginalizării sociale, publicat în *Monitorul Oficial al României*, Partea I nr. 193 din 21/03/2002.

20. Legea nr. 292/2011 a asistenței sociale a fost publicată în *Monitorul Oficial al României*, Partea I, Nr. 905, din 20 decembrie 2011.

21. Legea nr. 72/2007 privind stimularea încadrării în muncă a elevilor și studenților, consolidată 2008, publicată în *Monitorul Oficial al României*, Partea I nr. 217 din 30 martie 2007.

22. Legea nr. 76/2002 privind sistemul asigurărilor pentru șomaj și stimularea forței de muncă, cu modificările și completările ulterioare, publicată în *Monitorul Oficial al României* Nr. 103/6 februarie 2002 cu modificările și completările ulterioare.

23. MMFPS. 2010. *Raport de cercetare privind economia socială în România din perspectivă europeană comparată*.

24. Ordonanța de Urgență nr. 34 din 19 aprilie 2006 privind atribuirea contractelor de achiziție publică, a contractelor de concesiune de lucrări publice și a contractelor de concesiune de servicii, publicată în *Monitorul Oficial al României* Nr. 662 din 01 August 2006.

25. Parlamentul European. 2009. *European Parliament resolution of 19 February 2009 on Social Economy* (2008/2250(INI)).

26. Scutaru, C. 2007. Responsabilitatea socială a corporațiilor în Zamfir, C. și Stănescu, S. (coord.) *Enciclopedia dezvoltării sociale*, Polirom, Iași.

27. Stanciu, M. 2011. „Politicile europene și implicațiile lor în context național”, în Stănescu, S. și Căce, S. (coord.), *Alt fel de ocupare. Cererea de economie socială în regiunile de dezvoltare București Ilfov și Sud Est*, Editura Expert, București.

28. Stănescu, S. (coord.) Asiminei R., Rusu O. și Virjan D. 2012. *Profit pentru oameni – raport de deschidere din cadrul proiectului „Modelul Economiei Sociale în România, Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare*.

*** Proiect de Lege privind antreprenorul social.

*** Proiect de Lege privind economia socială.